

O. Blinkenberg Nielsen: De danske sognesparekasser 1865—1914. 175 s. (Sparevirkes forlag, 1950).

Emnet for undersøgelsen er af ikke ringe socialhistorisk interesse, men er meget omfattende, talrige — og deraf mangfoldige forgæves — detailundersøgelser har måttet foretages for at tegne dette helhedsbillede af udviklingen. Et vigtigt kildemateriale har forfatteren haft i den offentlige statistik, i rigsdagstidende, i kommissionsbetænkninger samt i pressen (tidsskrifter og dagblade), imidlertid har han ikke i tilstrækkelig grad redegjort for kilderne, således at andre let vil kunne bygge videre på det og foretage supplerende undersøgelser. En fortegnelse over de jubilæumsskrifter, der også har været anvendt, er dog et nyttigt tillæg til bogens tekst.

Bogens disposition er overvejende kronologisk, idet stoffet inddeles efter hovedperioder, hvori de enkelte emner behandles ret skematisk, således at det, der i den enkelte periode er det afgørende, ikke træder så tydeligt frem, som det måske kunne have gjort. Oprindelsen til sognesparekasserne, der stort set har deres tilblivelsesperiode 1865—74, søges dels i de økonomiske forudsætninger, dels i »ideelle faktorer«, og med hensyn til de sidste redegørelser interessant for sammenhængen med samtidige politiske og kulturelle bevægelser i bondestanden, hvorved det dog synes, som om disse bevægelser økonomiske forudsætninger ikke påagtes i fornødent omfang; det forekommer nærliggende at betragte sognesparekassernes ideelle iklædning som en bevægelse sideløbende med andre kulturelle og politiske rørelser, således at udspringet er fælles, og således at der selvfølgelig også er tale om en gensidig vekselvirkning.

Det er i bogens første afsnit, at der ydes det bedste. Her fremdrages adskiligt om sparekassernes virke, som virkeligt giver et billede af tiden og dens vilkår; senere er bogen fortrinsvis refererende, og der kunne på flere områder have været givet en nøjere analyse af talmaterialet. I betragtning af, at forfatteren har været ene om det store arbejde og heller ikke har haft forgængeres arbejde at bygge videre på, er dog også her opnået et betydningsfuldt resultat. Ikke blot har vi fået en nyttig oversigt over rigsdagens behandling af sparekassespørgsmål, men også en belysning af en hidtil lidet betragtet side af en af det danske landbrugs selvhjælpsbevægelser.

Vagn Dybdahl.

Tove Clemmensen (red.): Danske hjem ved århundredskiftet. 3. samling. 189 s. (Hirschsprung, 1951).

Professor Povl Bagge har med 3. samling af skildringer af danske hjem omkring år 1900 overdraget redaktionen til museumsassistent Tove Clemmensen. Den nye redaktør har i samme grad som forgængeren haft en heldig hånd i henseende til at vælge forfattere, der på gennemgående god vis forstår at give læseværdige og interessante kulturbilleder fra datidens Danmark.

Det foreliggende bind omfatter ti skildringer, hvoraf særlig tre har fæstnet sig hos anmelderen, fordi de mere end de andre giver både et indtryk af dagliglivet, af hjemmets ydre og af dets helhedspræg. Det gælder redaktør T. Vogel-Jørgensens »Et redaktørhjem i provinsen«, direktør Knud Oldendows »Et underofficershjem« og fru Marie Elisabeth Schrøders »Et skovriderhjem«. Redaktør M. Vogel-Jørgensen i Svendborg og det hjem, han og hans kone skabte, står i skildringen som repræsentant for de bedste akademikerhjem:

viljen og evnen til, trods relative sparsomme midler, at skabe et hjem, hvor der hersker tilfredshed med kårene, og hvor de snævre økonomiske rammer ikke føles i forhold til andre samfundsklasser, og hvor den daglige tilværelse præges af vidtfavnende kundskaber, der let og uden bånd meddeles til børnene, alt forenet med forståelse for andre mennesker og med åndeligt frisind. Direktør Oldendow fortæller om hjemmet hos forældrene stabssergent Hans Peter Petersen og hustru i Viborg. Vi ser for os de stræbsomme forældre, ser livet i byen og det store, og for faderen og hans lige, tyngende skel mellem officerer og underofficerer, typisk for standen er vel også deres energiske arbejde og deres afsavn for at bringe børnene højere op på den sociale rangstige. Fru Schrøders beretning om livet i skovridergården hos forstråd C. H. Schrøder på Rørdam under Wedelsborg har særlig sin betydning ved det indtryk, der — uden forløren romantik — gives af arbejdet i gården dagen igennem og til de vekslende årstider.

Blandt de andre bidrag kan nævnes Thit Jensens om hjemmet i Farsø, Steinckes om lærerhjemmet i provinsen og godsejer Fr. Castenskiolds om livet hos hofchef Ludvig Castenskiold. Forhenværende kolonibestyrer Poul Ibsen fortæller fra sin embedsbolig i Julianehåb, endelig er der artikler om hjemmene hos maleren Otto Haslund, komponisten Carl Nielsen og skuespiller Olaf Poulsen. Måske med lidt social slagside sammenlignet med de foregående samlinger betyder den 3. samling dog også en kulturhistorisk gevinst.

Vagn Dybdahl.

Sigurd Elkjær: Kr. Bording. 163 s. (Fremad, 1951).

Forfatteren Sigurd Elkjær har påtaget sig den vanskelige opgave at skrive en bog om svogeren, den mangeårige socialdemokratiske landbrugsminister Kristen Bording. Bording har stedse været en politiker uden noget forhold til den store offentlighed, en dygtig, men ikke i ordets egentligste forstand en fremtrædende politiker, heller ikke hans snævrere politiske gerning har været præget af begivenheder, der i en biografi vil kunne sætte den kolorit på skildringen, give den den dramatik, som gerne skulle med i en bog, som henvender sig til en større læserkreds. Forfatteren kunne, men har ikke gjort det, omkring Bording have bygget en fremstilling af dansk landbrugspolitik efter 1920; i det hele mangler i betænkelig grad en redegørelse for de store landbrugspolitiske spørgsmål, som satte sit præg på tiden mellem de to krige, så meget des mere siges der imidlertid om Bordings slægt og om hans egen udvikling.

Sigurd Elkjær giver først en række til dels anekdotiske træk af slægtens — en midtjysk bondeslægts — historie og begynder derefter en gennemgang af Kristen Bordings liv. Denne gennemgang bygger tilsyneladende fortrinsvis på meddelelser fra Bording selv, således at man undertiden mere har indtrykket af at læse hans erindringer end en bog om ham, mange interessante træk er taget med, men også mange, som formentlig kun vil kunne interessere en snæver familiekreds. Det har selvfølgelig været rart for Bording, at hans mor blev særlig dreven i omhyggelig stopning, men for os andre havde det unægtelig været mere værdifuldt at høre noget mere om Kanslergadeforliget. Bordings moder står smukt i bogen, men om hende, om andre i slægten og først og fremmest om Bording selv siges meget, som synes ganske overflødig, medens vigtige afsnit og begivenheder kun behandles yderst nødtørftigt. En bog om Bording kunne nok have sin berettigelse, også en bog, der kunne nå ud til